

UNELE STIRI DESPRE ECONOMIA ORAȘULUI GALAȚI DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XVIII-LEA

PAUL PĂLTĂNEA

Comerțul Moldovei din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea păstrează, în primele decenii, caracteristicile monopolului otoman, instaurat într-o formă bine organizată încă de la finele sec. al XVII-lea. Rigurozitatea acestui regim economic scade după pacea de la Küciuk Kainargi, 10/21 iulie 1774, când Rusia cîștigă libertatea navigației și comerțului în mările și porturile Imperiului otoman¹. Încheierea tratatelor de comerț ruso-turc, 1783, și austro-turc, 1784, contribuie, de asemenea, la limitarea influenței politicii turcești în Principate, ușurînd, astfel, pătrunderea capitalului străin și în special austriac care, spre sfîrșitul secolului, ajunge să stăpînească buna parte din comerțul extern și de tranzit al Moldovei.

Desigur că obligația impusă Porții, după 1774, de-a plăti produsele cumpărate din Moldova, cu toate încercările ei de a se sustrage acestui nou regim, ca și posibilitatea exportării anumitor mărfuri, vor accentua criza feudalismului, generînd, în bună măsură, marile transformări ce se produc în perioada de trecere de la feudalism la capitalism. Dintre multe complexe social-economice ale acestei perioade, care se definesc acum, amintim continua dezvoltare a pieței interne și externe și transformarea domeniului feudal într-o adevărată întreprindere agricolă².

Cercetarea puținelor condici ale gospodăriilor boierești ne oferă posibilitatea să constatăm producerea unei varietăți tot mai mari de produse, care vor intra în circuitul pieței interne și externe. Acest fapt, ca și existența unor tirguri permanente în marile orașe și înmulțirea numărului iarmaroacelor de la sate vor iniția formarea unei pătri

---

¹ *Istoria României*, III, București, 1964, p. 481, cap. redactat de Acad. A. Oțetea.

² A. Oțetea, *Considerații asupra trecerii de la feudalism la capitalism în Moldova și Țara Românească*, în *Studii și materiale de istorie medie*, IV, 1960, p. 326.

tot mai numeroase de negustori români, cu toată concurența făcută de negustorii străini, scutiți de o serie de obligații fiscale.

Aceste câteva aspecte principale ale comerțului moldovenesc se pot urmări și la Galați, cel de al doilea oraș al Moldovei, după Iași, despre care diverși călători străini însemnează interesante și bogate știri. Carra, de pildă, afirmă că la Galați se face cel mai „întins” comerț al țării³. Căpitanul austriac Lauterer, un bun cunoscător al porturilor dunărene, consemna, într-un raport din 1783, că orașul de la Dunăre este și „un mare punct comercial”⁴. Charles de Peyssonel nota și el că „Galați este principala schelă a Moldovei”⁵, iar Struve remarcă, în martie 1794, aspectul „vesel și însufletit al orașului”⁶.

Călătorii străini au fost impresionați, în primul rînd, de varietatea și ieftinătatea mărfurilor ce puteau fi cumpărate la Galați, dar și de marea bogăție de produse naturale, din care peștele ocupa primul loc, urmînd apoi cerealele, vinul, lemnul, pieile etc. Solul polon Iosif Podolski, stînd cîteva zile în oraș, în 1759, se minunează de „mulțimea peștilor de tot felul”⁷ ce se găseau de vînzare. Sulzer notează și el că locurile cele mai vestite în prinderea morunilor sînt în răsăritul Munteniei, la Brăila și Galați⁸, știre confirmată și de călătorul Struve, care a văzut „luntricele cu moruni”, ce se descărcau la mal⁹. Această abundență avea să atragă și atenția negustorilor brașoveni, că pot cumpăra pește de la Galați, menționîndu-se, totodată, și celelalte mari centre piscicole de pe malurile Dunării¹⁰.

Dania făcută, la 19 octombrie 1762, de Grigore Callimachi mănăstirii Galata de a încasa „pe tot anul, vama de la schelea Galaților, din venitul domnesc care se numește măjărie”¹¹, dovedește nu numai bogăția de pește ce exista pe piața gălățeană, dar și prezența unui număr apreciabil de negustori, cari veneau să se aprovizioneze, de aici, cu pește. În condica de venituri, din 1 septembrie 1776, se precizează că pentru măjeria dată mănăstirii Galata se plătea „două parale la un leu din vînzarea peștelui proaspăt ce va veni din țara turoască”¹².

³ Carra, *Histoire de la Moldavie et de la Valachie par ...* Neuchâtel, 1781, p. 168.

⁴ N. Docan, *Explorațiuni austriace pe Dunăre la sfîrșitul secolului al XVIII-lea*, București, 1914, p. 96.

⁵ Charles de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, Paris, 1787, p. 194—195.

⁶ G. G. Bezviconi, *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, 1945, p. 138.

⁷ P. P. Panaitescu, *Călători poloni în țările române*, București, 1930, p. 211; Constantin C. Giurescu, *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, I, București, 1964, p. 117.

⁸ J. Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, Wien, 1761, p. 80.

⁹ G. G. Bezviconi, *Călători ruși*, p. 138; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 95.

¹⁰ Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, XV, 2, București, 1913, p. 1808, MMMCCCCXLV; *Ibidem*, XIX, 1, 1922, p. 737, DCXLV.

¹¹ Uricaru, III, Iași, 1892, p. 58; N. Grigoraș, *Mănăstirea Galata*, în *Studii și cercetări istorice*, XVIII, 1943, p. 276.

¹² Biblioteca Academiei R.S.R., CMXIX/3.

Către sfârșitul secolului, Galații devin cea mai importantă piață de desfacere a peștelui în zona Dunării de jos, căci în afara peștelui pescuit din Brateș se aduceau mari cantități din alte părți „pe Dunăre cu caiacele... și din balta Ialpugului, cum și de la alte bălți din țara turcească”¹³.

Pescarii din Galați erau grupați în jurul cîte unui vâtaf cum este Toader Eșan, „vâtaf de pescari”, trecut într-un document din 1 septembrie 1782¹⁴. Pescarii țirgoveți sau de prin satele învecinate, care aduceau peștele la Galați, erau obligați să plătească „vamă și pircălăbie”, spre deosebire de pescarii mănăstirești, scutiți de orice fel de dare. Încă din 7 noiembrie 1735, Constantin Mavrocordat scutea, de toate dările, șase oameni ai Mitropoliei Moldovei, care trebuiau să pescuiască, la Galați, „după tocmală”¹⁵. Privilegiu reîntărit în martie 1736¹⁶, la 24 septembrie 1735¹⁷ și în aprilie 1756¹⁸. Mănăstirea Putna avea și ea „11 liude păsări cu vâtaful, oameni streini, fără de bir în visterie”, scutiți, prin hrisovul din 25 iulie 1757, de „tot birul visteriei, nici o dată la nioi o dare și la nici un greu al țării, nici un ban să nu dea”¹⁹. Desigur că activitatea acestor pescari mănăstirești nu convenea orășenilor care, probabil, le făceau multe greutăți și de aceea hrisoavele domnești obligă „pe țirgoveți de la Galați” să dea „bună pace pescarilor acestora”²⁰.

Crescînd numărul negustorilor de pește, către sfârșitul secolului se mărește și darea măjeriei. În 1795, cei ce vindeau „pește sărat și proaspăt la schelea Galaților și la țirgul Galați „plăteau” patru parale la leu”. De asemenea, cei ce cumpărau pește de la Galați, dar mergeau „pe la alte țirguri, trecînd prin ținutul Covurlui”, dădeau „de tot boul ce va fi la cară cîte 60 bani și de tot calul cite 40 de bani”²¹.

Cerealele nu lipseau nici ele de pe piața gălățeană, cea mai mare parte provenind din restul Moldovei, căci, așa cum reiese din condica liuzilor din 1803, în ținutul Covurluiului încă nu se generalizase for-

¹³ Uricaru, IV, Iași, 1857, p. 70.

¹⁴ Arhivele statului Iași, Documente Pac. CDXXXIII/97.

¹⁵ N. Iorga, *Studii și documente*, VI, București, 1904, p. 217; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 225.

¹⁶ Biblioteca Academiei R.S.R., CLXXXIX/56; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 205.

¹⁷ Bibl. Acad. R.S.R., CLXXXIX/57; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 225.

¹⁸ Bibl. Acad. R.S.R., CLXXXIX/64; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 225.

¹⁹ Bibl. Acad. R.S.R., LXXXII/142; Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 225. Pentru un hrisov din 1 aprilie 1758, v. N. Iorga, *Studii și documente*, V, 1903, p. 389.

²⁰ Bibl. Acad. R.S.R., LXXXII/142; CLXXXIX/64.

²¹ Uricaru, IV, p. 71; V. A. Urechia, *Istoria românilor*, V, București, 1893, p. 533; N. Iorga, *Istoria comerțului românesc, epoca mai nouă*, București, 1925, p. 79.

marea marilor domenii feudale²² și din această cauză, cu toate că plugaritul este preocuparea de câpății a locuitorilor, totuși, puține cantități de produse cerealiere sînt destinate vînzării. Dar, datorită obligației pe care o aveau domnitorii Moldovei și Țării Românești de a aproviziona cu cereale Constantinopolul, chiar și după 1774, Galații rămîn principalul centru de colectare al zaharelelor²³. O parte din aceste cereale erau și pentru nevoile populației. După informația unui raport consular rus, din octombrie 1795, Galații erau singurul loc unde se puteau vinde cerealele ce mai rămăseseră, după ce se făcuseră aprovizionările pentru turci, cu grîu, orz și mei²⁴.

După unele știri, cerealele se puteau cumpăra la un preț ieftin. Mălaiul se vindea, în 1792, prin satele ținutului Covurlui cu 65 de parale, la care se adăuga transportul pînă la Galați. În celelalte ținuturi ale Moldovei mălaiul era mai scump. Se cumpăra cu 75 de parale în Tecuci, Putna, Tutova, Fălciu și 90 de parale la Iași²⁵.

Vitele și mai ales oile, brinza și lina erau aduse la Galați, fie de mocanii din Transilvania²⁶, care petreceau, prin împrejurimile orașului „cîteva luni din an”²⁷, fie de cei stabiliți, deja în ținuturile Bacău și Putna²⁸. Mierea și ceara, de calitate foarte bună, se găseau în cantități destul de mari²⁹. Un călător, polonezul Chrazanowski, constată în 1780, că la Galați se puteau cumpăra: vite și cai, pieci, lînă, fructe uscate, miere și vinuri³⁰.

Abundența vinului este semnalată și de un negustor rus³¹, ca și de niște însemnări românești contemporane ce menționează că la Galați se afla „vin de voie”³², care după aprecierile, din 1786, ale călătorului Jenne, este „foarte delicios și are, dacă nu preferință, cel mai

²² Aceasta nu exclude însă acapararea ocinelor răzășești, căci din totalul de 85 sate incluse în condică, numai 29 erau de răzăști (*Uricariul*, VII—VIII, 1886, p. 332—339).

²³ Marile Mathilde Alexandrescu-Dersca, *Contribution à l'étude de l'approvisionnement en blé de Constantinople au XVIIIe siècle*, în *Studia et acta orientalia*, I, București, 1958, p. 21.

²⁴ Documente privind istoria României. Colecția Eudoxiu de Hurmuzaki, serie nouă, p. 709, nr. 391.

²⁵ N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române*, I, București, 1902, p. 63.

²⁶ Ștefan Metes, *Păstori ardeleni în Principatele Române*, în *Anuarul Institutului de istorie națională Cluj*, III, 1926, p. 230; N. Iorga, *Studii și documente*, X, 1909, p. 361.

²⁷ Hurmuzaki, *Documente*, XIX, 1, p. 706, DCV; N. Iorga, *Istoria comerțului*, II, p. 92.

²⁸ N. Iorga, *Studii și documente*, X, p. 361; *Documente privind relațiile agrare*, II, Moldova, București, 1965, p. 211.

²⁹ Hurmuzaki, *Documente, Suplement*, I, vol. I, 1886, p. 608, DCCCLXXXII.

³⁰ P. P. Panaitescu, *Călători poloni*, p. 236—239.

³¹ T. Holban, *Contribuție la istoria comerțului românesc în secolul XVIII*, București, 1942, p. 8.

³² G. Nicolaiasa, *Țara Moldovei*, în *Revista arhivelor*, I, București, 1924—1926, p. 376.

putin toată egalitatea cu șampania de Epernay³³. În afară de vinul produs în împrejurimile orașului se mai aduceau spre vânzare, vinuri din cele mai vestite podgorii ale Moldovei: Cotnari, Huși, Nicorești, Gănești³⁴ și Odobești³⁵.

De la Piatra, pe Bistrița și Siret, coborau la Galați plute cu trinet, șirin mare și mic, tahtalic, dulapi, grinzi, scinduri de brad și de tei³⁶. Pentru plutărit, se plătea, în 1792, cîte 8 lei de fiecare plută³⁷. Se mai aducea cherestea din ținuturile Tecuci, Tutova și chiar din sudul Covurluiului dispăruți complet, la 1792, din cauza tăierilor masive, pentru trebuința Țarigradului sau pe la serhatură³⁸.

La aceste bogății naturale se mai adăugau diferite mărfuri ale meșteșugarilor din oraș sau din satele învecinate, precum și produsele puținelor manufacturi din oraș și restul Moldovei. Manufactura pentru prepararea pastramei, pe care frații Linchou³⁹ intenționau să o înființeze în 1760, urma să fie deschisă, probabil, tot la Galați, unde au avut⁴⁰, încă din 1753, o casă comercială⁴⁰. Dar din cauza decăderii lui François-Thomas Linchou, fratele mai mare, în 1760, la Constantinopol⁴¹, proiectul rămase nerealizat. În schimb, în anul următor, funcționa la Galați o zalhana al cărei venit, 12 bani din valoarea vîtelor ce se tăiau, era acordat epitropiei spitalului Sf. Spiridon din Iași⁴². Este greu de precizat dacă marile cantități de pastramă pregătite la Galați, menționate în raportul lui Parrant, din 11 iunie 1798⁴³, sînt numai produsele unei manufacturi sau este vorba și de participarea unor ateliere de cooperăție capitalistă simplă. „Fabrica „înființată de

³³ Jenne's, *Reisen nach dem Archipelagues der europäischen Turkei*. Moldau, Walachei, Siebenbürgen und Slavonien, II, Frankfurt und Leipzig, 1790, p. 179; Constantin I. Karadja, *Călători străini pe la noi*, în *Spicuitor în ogor vecin*, III, 1904, p. 68; *Ibidem*, în *Revista istorică*, X, 1924, p. 47.

³⁴ J. Fr. Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens*, I, p. 127.

³⁵ I. C. Filitti, *Lettres et extraits concernant les relations des Principautés avec la France (1728—1810)*, Bucurest, 1915, p. 67.

³⁶ Uricaru, XIX, 1891, p. 380; V. Urechia, *Memoriu asupra perioadei din istoria românilor de la 1774—1786*, p. 814—815.

³⁷ N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor*, p. 63.

³⁸ Documente privind relațiile agrare, II, p. 569; V. Arvinte, *Terminologia exploatareii lemnului și a plutăritului*, în *Studii și cercetări științifice*, Iași, Filologie, VIII, 1957, 1, p. 9, aici așezămîntul lui Al. Moruzi, din 16 noiembrie 1792, este citat cu data greșită, 26 octombrie.

³⁹ Hurmuzaki, *Documente, Supplement*, I, vol. II., p. 185, CCLXIII; Gh. N. Munteanu-Birlad, *Interese străine în negoțul Galaților din veacul al XVIII-lea*, în *Convorbiri literare*, XLIX, 1915, p. 819; Const. C. Giurescu, *Istoria românilor*, III, 2, București, 1946, p. 607; Ch. de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, II, p. 207, nu localizează această manufactură la Galați; V. Mihordea, *Politica orientală franceză și țările române în secolul al XVIII-lea, 1749—1760*, București, 1937, p. 159, nr. 1; Germaine Lebel, *La France et les Principautés danubiennes jusqu'à la chute de Napoleon, I-er*, Paris, 1955, p. 321.

⁴⁰ V. Mihordea, *Politica orientală franceză*, p. 158.

⁴¹ *Ibidem*, p. 123; Idem, *Contributions aux relations franco-roumaines du XVIII-e siècle*, în *Mélanges offerts à M. Nicolas Iorga*, Paris, 1933, p. 906.

⁴² *Îndrumător în Arhivele statului din Iași*, II, București, 1956, p. 69.

⁴³ Hurmuzaki, *Documente, Supplement*, I, vol. II, p. 185, CCLXIII.

Gaudin, consulul Franței la București și care funcționa în 1795⁴⁴ era „probabil, tot o manufactură. Nu se cunoaște, de asemenea, ce caracter avea stabilimentul de la Galați în care se „sfărîma fierul“ amintit într-un hrisov de danie din 13 iulie 1765⁴⁵. La șantierele navale de la Galați, existente în 1762, cînd le vizitează consulul francez Peyssonel⁴⁶ se lucrau tot felul de vase: galioane, caravele, fregate, corăbii etc. Marea majoritate a vaselor construite la Galați erau destinate flotei comerciale și de război turcești⁴⁷. Numărul mare de vase construite anual, 10—12, după aprecierile căpitanului Lauterer⁴⁸, a influențat în foarte mare măsură procesul de diviziune socială a muncii. Printre muncitorii calificați erau marangozi, burgungii⁴⁹, calafagii, toporași, teslari etc.⁵⁰ care, poate, lucrau adeseori și la ridicarea caselor și dughenelor din oraș.

Despre breslele de meșteșugari avem, însă, date și mai puține, ele lipsesc și din monografia lui Eugen Pavlescu⁵¹. Unele mențiuni referitoare la activitatea breslelor privesc prelucrarea pieilor. Un Dumitru tăbăcaru este martor la „măsoriștea“, din 1 septembrie 1782, făcută locului din Galați al visteresei Anastasia Gavril Țarcu⁵². Alți tăbăcari

⁴⁴ Documente, col. E. Hurmuzaki, I, p. 719, nr. 399.

⁴⁵ V. Râșcanu, Gh. Gh. Năstase, Șt. Birsan, Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orășenesc clinic de adulți din Iași*, I, București, 1956, p. 55.

⁴⁶ Ch. de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, II, p. 201—202; Constantin C. Giurescu, *Construcții navale în Principatele Române în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, în *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași*, București, 1965, p. 324—328; I. Toderașcu, *Construcții navale la șantierul din Galați în ultimul sfert al secolului al XVIII-lea*, în *Danubius*, II—III, Galați, 1969, p. 95—109.

⁴⁷ Josef Solano Ortiz de Rozas, *Ideea del imperio otomano, parte historica del diario de navegacion, que en su viaje a Constantinopla en el ano de 1787*, Madrid, 1793, p. 157.

⁴⁸ N. Docan, *Explorațiuni austriace pe Dunăre*, p. 95. Numărul vaselor dat de Lauterer nu este de loc „exagerat“ cum crede I. Toderașcu (*Construcții navale la șantierul din Galați*, p. 98), căci întîlnim și în alți ani un număr asemănător de construcții. În 1794 au fost lansate la apă două vase făcute din dispoziția domnitorului, Documente, Col. E. Hurmuzaki, I, p. 549, nr. 310), zece vase lungi de 24 și 27 de arșini (*Ibidem*, p. 556, nr. 315) și 25 bărci care se înarmau cu 5—6 tunuri (*Ibidem*).

⁴⁹ Biblioteca centrală universitară „M. Eminescu“ — Iași, ms., VI/19, f. 196—197.

⁵⁰ Idem, ms., VI/24, f. 24v—26v. Lauterer notează că la aceste șantiere mulți „străini“, mai ales muncitori greci, sînt ocupați ca tîmplari sau lucrători de corăbii“ (N. Docan, *Explorațiuni austriace pe Dunăre*, p. 95—96). În luna septembrie 1786 au lucrat 95 de lucrători calificați: 51 marangozi, 11 burghieri, 19 beschigii, 12 bărdași, doi teslari, la care se mai adăugau 38 de salahori (Arhivele Statului Iași, tr. 1768, op. II, 2018/4, f. 38; I. Toderașcu, *Construcții navale la șantierul din Galați*, p. 107).

⁵¹ Eugen Pavlescu, *Economia breslelor în Moldova*, București, 1939, 638 p. Nu le semnalează nici N. Grigoraș, *Unele aspecte privind breslele din orașele moldovenești în secolele XVI—XVIII*, în *Studii*, 22, 1969, 6, p. 1103—1125.

⁵² Arh. st. Iași, Documente. Pac. CDXXXIII/97.

lucrau săftiene pentru populație și export⁵³. Tănase blănăriul „ot Galați” este amintit într-un act de vânzare din 9 noiembrie 1780⁵⁴.

Mihalache bărbieru și Bărbieru Sirbul sînt cunoscuți dintr-un act de vânzare, făcut la 7 septembrie 1777⁵⁵. La 15 februarie 1782, slugerul Iordache Panait este dăruit de domn cu un sălaș de țigani, printre care era și Muntian „herar ot Galați”⁵⁶. Un pictor sau zugrav din Galați, Macarie, poate călugăr, lucra în 1788 la frescele mănăstirii Dochiariu de la Muntele Athos⁵⁷. Aceste mențiuni de meșteșugari pot constitui, totuși, argumente pentru existența breslelor la Galați, mai ales că se cunoaște alcătuirea breslelor meșteșugărești încă din secolul al XVII-lea. Numărul mare de negustori amintiți în documente constituie, de asemenea, dovada unei bresle de negustori.

Piața orașului nu era departe de malul Dunării, unde se aflau magazine, ca cele construite pe „locul domnesc”⁵⁸, dăruit de Constantin Racoviță, la 1 ianuarie 1757, mănăstirii Sf. Spiridon din Iași sau magazinele lui Alexandru și Constantin Docuzoglu amintite în același hrisov⁵⁹. Cam tot în această zonă, în jurul mănăstirilor Precista și Sf. Gheorghe, care aveau și ele magazine⁶⁰, au fost, poate magazinele și casele ce intenționa să le construiască, în 1776, serdarul Anastasachi, pîrcălab de Galați⁶¹ și magazinele de sare în apropierea cărora, în toamna anului 1793, negustorii austrieci Dellazia și Maxim Curtovici vroiau să clădească noi magazine de cereale⁶². Alte „magazale” sau „hambare” erau proprietatea lui Hagi Mustafa Efendi, Huseim aga Ciarsambadan, Gheorghe Gălățean, Galeongi Husein Iazagi și Ghimuș aga, toate folosite, în toamna anului 1796, pentru păstratul zaherelei netrimisă la Constantinopol. Unele dintre ele erau destul de încăpătoare, deoarece, chiria plătită, pe șapte luni, este cam scumpă, variind între 72—120 de lei⁶³.

⁵³ N. Iorga, *Studii și documente*, VIII, p. 82.

⁵⁴ Bibl. Acad. R.S.R., LXXXVIII/82; Ștefan Olteanu, Constantin Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu*, București, 1969, p. 367.

⁵⁵ Gh. Munteanu-Birlad, *Un document gălățean*, în *Orizonturi*, II, 1940, 12, p. 662; Șt. Olteanu, Const. Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova*, p. 390.

⁵⁶ Teodor Codrescu, III, 1934, 7, p. 103.

⁵⁷ *Revista istorică*, X, 1924, p. 152.

⁵⁸ V. Răscanu, Gh. Gh. Năstase, Șt. Bîrsan, Gh. Băileanu, *Istoricul spitalului orășenesc*, I, p. 24.

⁵⁹ *Ibidem*, Pentru un alt hrisov din 21 mai 1759 v. N. Iorga, *Documente prietoare la familia Callimachi, adunate, publicate și întovărășite de o prefață de* ..... București, 1902, I, p. 568.

⁶⁰ P. P. Panaitescu, *Călători poloni*, p. 221.

⁶¹ *Uricariul*, XVI, 1891, p. 227—229.

⁶² Hurmuzaki, *Documente*, XIX, I, p. 677, DLXXXVI; p. 678—679, DLXXVII; p. 680—685, DLXXX.

⁶³ B.C.U. „M. Eminescu”, Iași, ms. VI/19, f. 184. În 1760, prețul unei dușene în Iași, cumpărată de Pavel Blănaru, era de 70 de lei (Ioan Neculce, *Buletinul Muzeului municipal Iași*, II, 1922, p. 265).

Tot prin preajma pieței au fost și dughenele pe care marele logofăt Iordache Cantacuzino le lăsa, prin diată, la 15 iunie 1748, mănăstirii Precista⁶⁴, ctitorită în vremea lui Vasile Lupu⁶⁵, sau cele „cinci locuri de prăvălie“ ale pitarului Chiriac⁶⁶. Prin oraș se mai găseau pivnițe, ca cea a lui Iordache Razul, amintită într-un act de împărțeață din octombrie 1754⁶⁷, cea a vistierului Toader Palade, rămasă fiicei sale Maria, prin actul de împărțeață din martie 1766⁶⁸ sau cea a mănăstirii Mavromol, folosită și ca circiumă⁶⁹. Către sfârșitul secolului numărul prăvăliilor ajunsese destul de mare, căci, după informațiile lui Struve, toate străzile neregulate ale orașului erau împrejmuite de lungi și-ruri de dughene⁷⁰.

Prăvăliile erau construite de negustori pe locuri proprii sau pe terenuri închiriate, ca în cazul lui Ustamolu care plăteau un bezmen de 22,50 de lei⁷¹. Pentru locurile Spiridoniei se plăteau anual câte 5 lei de cot⁷². Nu avem informații asupra mărimii dughenelor, unele simple improvizații, dar altele erau zidite și încăpătoare, căci cele construite de Ustamolu, au fost „prețluite“ la 325 de lei⁷³.

Cu toate că sint cunoscute puține scrisori de negustori și foi de tirguiele cu referiri speciale la mărfurile cumpărate de la Galați⁷⁴, totuși avem suficiente elemente ca să ne dăm seama de abundența produselor, ce se puteau cumpăra de prin dughene sau de la iarmaroacele periodice⁷⁵, al căror număr nu-l cunoaștem încă și la care se vindeau, în măsură egală, produsele țăranilor din împrejurimi sau chiar din sate și tirguri mai depărtate și mărfurile breslașilor gălățeni.

Variatatea mărfurilor de băcănie și țesături ne-o ilustrează o foaie de tirguiele din 26 septembrie 1766, unde găsim trecute trei feluri de

⁶⁴ Arh. St. Iași, *Documente*. Pac. 1023/1. Ruggiero Boscovich constată, cu ocazia călătoriei din 1762, că în oraș „sint multe prăvălii, dar în general de mărunțisuri, deși sint și magazine de toate produsele“ (*Giornale di un viaggio da Constantinopoli in Polonia*, Bassano, 1784, p. 98).

⁶⁵ Melchisedec, *Notițe istorice și arheologice adunate de pe la 48 mănăstiri și biserici antice din Moldova*, București, 1885, p. 311—316.

⁶⁶ I. Popescu-Cilieni, *Patriarhul Avramie al Ierusalimului și legăturile lui cu țările române*, în *Arhivele Olteniei*, XXI, p. 115, 149—150.

⁶⁷ Ioan Neculce, IV, 1924, p. 188.

⁶⁸ N. Iorga, *Studii și documente*, XVI, 1909, p. 213.

⁶⁹ Bibl. Acad. R.S.R., XI/96.

⁷⁰ G. G. Bezviconi, *Călători ruși*, p. 138—139.

⁷¹ Bibl. Acad. R.S.R., LXXXVI/141

⁷² Idem, VI/131.

⁷³ Idem, LXXXVI/141.

⁷⁴ Dumitru Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români, mai ales băcănta*, București, 1908, p. XXV—XXVII; N. Iorga, *Studii și documente*, VIII, 1908, p. 8.

⁷⁵ C. Șerban, *Contribuții cu privire la problema pieței interne a Țării Românești și Moldovei în timpul feudalismului*, sec. XV—XVIII, în *Studii*, XVII, 1964, I, p. 40; G.N. Munteanu-Birlad (*Interese străine în negoțul Galaților*, p. 820), interpretând greșit o informație a lui Parrant amintește de existența unui bîlci, de Paști, la Galați. În realitate este vorba de tirgul de la Gratz-Austria — de unde se aduceau mărfuri și la Galați, (Hurmuzaki, *Documente*, Suplement, I, vol. II, p. 187, CCCLXIII).

cafea, mestecată, emen și giaur, orez, lămii, caracatiță, pește mare, morun și icre de morun, untdelemn, săpun bun, șiret, naturi, ibrișin negru, verde și alb, ață, bumbac, fier și piei brumării⁷⁶. Se mai aducea marfă și dinspre Brașov, Sibiu, Lipsca și Polonia, prin vama Mohilăului. Un Anastasie trecea pe aici, pentru Galați, în februarie 1765, un balot de blănuri, Ispri grecul, 20 topi și 25 țoluri mici, iar Lazăr și Sava Răuțeni un butoi de ceară⁷⁷.

De la Brașov venea multă manufactură, straie, țoluri din lână sau cinepă, găitane, sfoară de Brașov și de Sibiu, lăzi, ploști, funii, colțuni, briie, cuie etc. și se luau în schimb „băcălii” și alte mărfuri orientale. Cunoaștem și cițiva negustori brașoveni, care își desfăceau mărfurile la Galați. Mihail Țumbru avea ca tovarăș, la Galați, în anii 1777—1782, pe Pavel Gheorghe Leatu⁷⁸. Țumbru trimitea lui Leatu ibrișin, țoluri, cu prețul de 1,03 florin bucata, sticlă, aducînd, la Brașov, mai ales pește. În iulie 1778, de pildă, Leatu a expediat la Brașov 68 chintale de pește⁷⁹. Într-o altă însemnare se arată că s-a cumpărat de la Galați, tot pentru Brașov, 2400 oca somn, 120 oca icre, 195 oca măsline, 3400 păpuși smochine, 4868 oca sămință de in⁸⁰.

O altă tovărășie brașoveană care aprovizionează piața Galaților este cea a negustorilor Teodor Ciurcu, Șandru hagi Șandru și frații Moș⁸¹. În dugheana de la Galați a lui Ciurcu se găseau, în afară de mărfurile obișnuite aduse de la Brașov, funii de corăbii, 12 ștucuri,

⁷⁶ D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*, p. XXVI—XXVII.

⁷⁷ Gh. Ghibănescu, *Catastihul vămilor Moldovei, 1765*, în Ioan Neculce, II, 1922, p. 218, 229—230.

⁷⁸ *Catalogul documentelor grecești din Arhivele statului Brașov*, I, București, 1958, p. 27 nr. 104; *Ibidem*, II, p. 18, nr. 73, p. 23, nr. 105. Pentru activitatea lui Mihail Țumbru, v. E. Limona, D. Limona, *Aspecte ale comerțului brașovean în secolul al XVIII-lea, negustorul aromân Mihail Țumbru*, în *Studii și materiale de istorie medie*, IV, 1960, p. 526 — Raicevich relatează într-un raport, din 24 ianuarie 1785, că „Moldova este plină de negustorii noștri” (Hurmuzaki, *Documente*, XIX, I, p. 234, CCVII).

⁷⁹ *Catalogul documentelor grecești*, I, p. 27 nr. 104; *Ibidem*, II, p. 23 nr. 105; p. 24, nr. 108. După desfacerea tovărășiei cu Leatu, Țumbru aduce, prin Galați, mari cantități de bumbac și alte produse orientale de la Constantinopol și Smirna (*Ibidem*, I, p. 140 nr. 549, p. 114, nr. 564, p. 148 nr. 576, p. 165, nr. 628, p. 194, nr. 723, p. 198, nr. 737; p. 202, nr. 748).

⁸⁰ Arh. st. Brașov, *Acte judecătorești* nr. 241/1796. Mărfurile au fost transportate cu trei care, încărcate fiecare cu 1150, 1450 și 1100 oca (*Ibidem*). Ocaua avea 1,271 kg. (D. Mioc, N. Stoicescu, *Măsurile medievale de greutate din Țara Românească. Instrumentele de măsurat capacitatea și greutatea*, în *Studii*, XVII, 1964, I, p. 93).

⁸¹ C. A. Stoide, C. Turcu, *Negoțul și circulația cărților la Galați către sfîrșitul secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, comunicare la sesiunea științifică organizată de Biblioteca V. A. Urechia, Galați, 11—12 decembrie, 1965. Pentru activitatea lui Șandru hagi Șandru, v. Aurel H. Mureșianu, *Șandru hagi Șandru, mare neguțător și citior brașovean din secolul al XVIII-lea*, în *Omagiu lui Ion Lupaș*, București, 1943, p. 162. Tovărășia lui Ciurcu cu hagi Șandru a durat de la 12 iunie 1789 pînă la 12 septembrie 1792 (*Catalogul documentelor românești de la Arhivele Statului Brașov*, I, p. 425, nr. 2626).

cintărind 2624 ocale, la preț de 1,20 lei ocaua, articole de fierărie, tes-tele de poleială pentru zugravi, ochelari, sticle de ceasornic, hîrtie de diferite categorii : „albă“ de Făgăraș, de Brașov și „ordinară“, și 322 hîrtii de tapet „zugrăvite tot felul“, 22 parale bucate⁸².

Abundența ca și ieftinătatea pieței gălățene este confirmată și de unii călători străini. William Hunter, vizitînd orașul în vara anului 1792, remarcă varietatea mărfurilor și prețul lor scăzut⁸³. Alte docu-mente confirmă prețul redus al diferitelor produse vîndute la Galați. În 1715 mierea se cumpăra cu 50—100 de parale vadra⁸⁴, 15 parale oca în 1786⁸⁵ și 35 lei cintarul în 1798⁸⁶. Stogul de fin costa 2 lei⁸⁷. Într-un Izvod de cheltuieli făcute la Galați, în septembrie 1766, s-a notat cumpărarea de luminări cu 2 parale⁸⁸, horilca, 10 parale ; carnea, 3 pa-rale ; vin, 2 parale ; o roată de cașcaval, 1,30 lei ; fin și orz 10 parale ; cafea, oca 2,10 lei⁸⁹ ; orez, 8 parale⁹⁰, săpun „tarabuz“, 30 parale ; untdelemn, 30 parale⁹¹, icrele de morun, tot 30 parale⁹². După o listă de cumpărături din 24 septembrie 1766, oca de bumbac costa 1,10 lei ; 150 lămii, 39 parale ; o bogasie abbă, 3 lei ; un șal, 1,30 lei ; oca de tutun, 1,05 lei, un pește mare, 20 parale ; 40 oca de morun 6 lei⁹³. Sa-rea se vindea, înaintea războiului ruso-turc din 1768—1774, cu 60 de parale o sută oca⁹⁴. În 1776, pîinea costa o para, oca de carne 4 parale ; orezul 9 parale ; mierea 14 parale ; untul 10 parale ; luminările de seu, 14 parale ; făina, 2 parale ; o găină, 3 parale ; cinci ouă la o para⁹⁵.

⁸² C. A. Stoide, C. Turcu, *Negoțul și circulația cărților la Galați*.

⁸³ William Hunters, *Reisen durch Frankreich, die Türkei und Ungarn bis Wien*, Leipzig, p. 170 ; C. I. Karadja, *Un călător englez prin țările române*, în *Viața românească*, XV, vol. LIV, Iași, 1923, p. 193.

⁸⁴ Hurmuzaki, *Documente, Suplement*, I, vol. I, p. 608, DCCCLXXXII.

⁸⁵ B.C.U. „M. Eminescu“ Iași, ms. VI/24, f. 47 v.

⁸⁶ Idem, ms. VI/26, f. 5.

⁸⁷ Gh. Ghibănescu, *Sămile visteriei Moldovei*, în *Ioan Neculce*, IX, 1931, p. 53.

⁸⁸ În 1764, făcliile de ceară costau 52 parale oca (N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice*, p. 37), iar în 1786, oca de lu-minări de seu era 12 parale (BCU „M. Eminescu“ Iași, ms., VI/24, f. 34) și 22 pa-rale oca în 1795 (Idem, ms. VI/19, f. 49—50).

⁸⁹ Cafeaua folosită la conacele lui Grigore Callimachi în Galați, iunie 1764, a costat, 2,60 lei oca (N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice*, p. 37). O altă varietate „cabac café“, în 1787, se vindea cu 60 pa-rale oca (B.C.U. „M. Eminescu“, Iași, ms. VI/24, f. 34).

⁹⁰ În 1786, orezul se vindea cu 12 parale oca (B.C.U. „M. Eminescu“, ms. VI/24, f. 34).

⁹¹ În 1795 era 1 leu oca (B.C.U. „M. Eminescu“ Iași, ms. VI/19, f. 49—50).

⁹² Bibl. Acad. R.S.R., CCIX/31. O parte din aceste însemnări la D.Z. Fur-nică, *Din istoria comerțului*, p. XXV—XXVI, cu data 8 decembrie 1765.

⁹³ D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului*, p. XXVII, În 1795 o sută oca de crap sau știucă era 4—5 piaștri, iar morunul viu sau alt pește marc, o sută oca 8—10 piaștri (Hurmuzaki, *Documente*, XIX, I, p. 737, DCXLV).

⁹⁴ M. Holban, *Texte d'un rapport inédit du ministre Reinhardt sur la Va-lachie et la Moldavie*, în *Revue historique du sud-est européenne*, Bucarest, XII, 1935, p. 239, nr. 2.

⁹⁵ Bibl. Acad. R.S.R., CMXIX/1, f. 72 v. După o altă listă de cheltuieli din același an, jîmbila costa 2 parale ; orezul, 8 parale oca ; carnea 7 parale ; nă-

În 1785 orezul se vindea cu 12 parale oca; năhutul 6 parale; caba café, 60 parale, emen café, 3 lei; săpunul, 25 parale, luminări de seu, 25 parale, de ceară, 75 de parale; miere 15 parale, zahăr, 65 parale⁹⁶. Anul următor se vindea zahărul cu același preț, untul 16 parale, untdelemnul gras 54 bani și fierul, 7 parale oca⁹⁷. În 1795, pesmetul era 10,60 lei cîntarul⁹⁸, măslinele, 45 bani oca; pînza groasă pentru corăbii, 5 parale cotul; smoala 8 lei cîntarul, 1000 cule, 5 lei⁹⁹.

Cheresteaua adusă la Galați se vindea și ea cu prețuri diferite. În 1776, scindurile de „hesău“ erau 6 parale bucata; tăpile de stejar, 8 parale; grinzile de stejar, 3 parale; dulapi de stejar, 25 parale¹⁰⁰, „ortaciapa stejar“, 10 parale; „Galați-dulap stejar“, 10 parale; scînduri de tei, 6 parale¹⁰¹. Catartul se vindea, în 1786, cu 12 lei¹⁰²; taltalicul mare, 6,50 lei și 5 lei, cel mic, 3 lei; 1000 de șindrile, 2 lei¹⁰³.

Moneda folosită pentru cumpărarea mărfurilor era variată, predominind, probabil, cea turcească și austriacă, fapt care a determinat dezvoltarea zărafiei. Fără îndoială că zărafia era mult mai întinsă decît puținele semnalări pe care le avem. La 19 mai 1757, Grigorașcu Leon, pircălab de Covurlui, și Costea Sulgeriu scriau domnului că „la trebuințele ce au fost“ — cumpărături de orz pentru capuchehaiele de la Constantinopol — „am luat bani cu datorie“¹⁰⁴. Negustorii Trandafir ot Galați¹⁰⁵ și jupan Alexandri ot Galați¹⁰⁶ dădeau bani cu împrumut. În sama visteriei pe anii 1763—1764 se arată că prin „mină post. N. Vintura de la Galați“ s-a achitat, desigur negustorilor din acest oraș, polițe în valoare de 21.870 de lei¹⁰⁷. Episcopul Iacob al Romanului dădea, în 1786, 500 de lei, prin poliță, lui Alexandru vameș ot Galați¹⁰⁸.

hutul, 8 parale; fasole, 2 parale; sarea, o para; luminări de ceară, 60 parale; păcura, 6 parale; o curcă, 15 parale; o găină, 10 parale (*Ibidem*, f. 67 v).

⁹⁶ Arh. St. Iași, tr. 1768, op. II, 2018/3.

⁹⁷ B.C.U. „M. Eminescu“, Iași, ms. VI/24, f. 34, 47 v. Fierul era, probabil, de mai multe calități, fiindcă întilnim, în documente, prețuri diferite. În 1795 s-a cumpărat fier cu 28, 29, 30 și chiar 35 lei cîntarul (*Idem*, ms. VI/19, f. 49—50). În 1797, prețul fierului era de 27 lei cîntarul (*Idem*, ms. VI/27, f. 9 v).

⁹⁸ Unitatea de măsură egală în secolul al XVIII-lea cu 44 ocale (D. Mioc, N. Stoicescu, *Măsurile medievale de greutate din Țara Românească*, p. 91).

⁹⁹ B.C.U. „M. Eminescu“, Iași, ms. VI/19, f. 49—50. În 1797, piroanele se vindeau cu 27 parale oca (*Idem*, ms. VI/27, f. 9v).

¹⁰⁰ În 1795 „dulapul se vindea cu un leu (B.C.U. „M. Eminescu“, Iași, ms. VI/19, f. 158).

¹⁰¹ N. Iorga, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice*, p. 161.

¹⁰² B.C.U. „M. Eminescu“, Iași, ms. VI/24, f. 31 v.

¹⁰³ *Idem*, ms. VI/19, f. 158.

¹⁰⁴ Bibl. Acad. R.S.R., I.VIII/151.

¹⁰⁵ *Idem*, XXVIII/126.

¹⁰⁶ *Idem*, XXVIII/34.

¹⁰⁷ Gh. Ghibănescu, *Sămile visteriei*, p. 50.

¹⁰⁸ Melchisedec, *Cronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, II, București, 1875, p. 127—128.

Sînt cunoscuți și cîțiva negustori, unii dintre ei, ajunși la o bună stare economică. De pildă, jupînul Trandafir ot Galați ajunge, în 1760, să aibă părți de moșie în satul Boiștea¹⁰⁹. Ustamolu care își avea, tot în 1760, dughenele pe locul logofătului Manolache Costache¹¹⁰, Mihalcea bacal care, la 20 septembrie 1770, avea în arendă moșia Stoicani¹¹¹, Chiril bacal, vechil al Episcopiei Romanului într-un proces, din iulie 1773, pentru moșia Ripa lui Manolache din ținutul Covurluiului¹¹², Mihale Dimitriu, care stăpînea părți din moșia Stoicani¹¹³, Andrei bacalul, proprietarul unor case pe care le închiriază, în 1793, negustorul austriac Dellazia¹¹⁴, Manea Vasile care cumpăra, la 16 iunie 1784, un loc de 21 coți de la un alt negustor Tudorache grecul Batacheolu, chir Costea a cărui dughenă se învecina cu locul vîndut de Tudorache grecul¹¹⁵, Anastase Ștefan aflat la Galați, în martie 1787¹¹⁶, Gheorghe Rostea negustor de vin, stabilit în Galați cu cîțiva ani mai înainte de 1761¹¹⁷, dar originar, se pare, din Urechești, ținutul Putnii, unde avea și cinci pogoane de vie, Costin bacalul, pomenit, la 15 mai 1793, în actul de vînzare al unei vii din Vadul Ungurului¹¹⁸, Manea bacal martor într-un zapis din 1 iunie 1794¹¹⁹ și Trandafir bacalu care avea, în 1797, un bordei „în deal lingă Sf. Nicolai”, închiriat pentru păstratul cerealelor pe iarnă¹²⁰.

Documentele amintesc și cîțiva negustori macedoneni ca Mihai din Șistov, care-și desfăcea băcălia la Galați, dar și la București, unde în ianuarie 1786 are o pricină cu un „hangiu”¹²¹, Pavel Gheorghe Leatu și Dimitrie Pantazi¹²². Negustori din alte orașe, Gheorghe Muraitul, bacalbașa din Iași, Manea bacal și Constantin Ghițiman, poate tot din Iași, își cumpără în tovărășie, la 26 iulie 1787, un loc „gîos aice la schele” și altul „de casă sus la mal”, cu preț de 1.500 de lei, desigur pentru trebuințele negustoriei pe care o făceau la Iași și Galați¹²³.

Fără îndoială că numărul negustorilor era mult mai mare, deși dezvoltarea comerțului a fost stînjinită, în bună măsură, de daniile domnești, prin care se înstrăinează părți din moșia orașului. Astfel, prin dania pe care Constantin Racoviță o face mănăstirii Sf. Spiridon

¹⁰⁹ Bibl. Acad. R.S.R., XXVIII/126.

¹¹⁰ Idem, LXXXVI/41.

¹¹¹ Idem, CXXXV/90.

¹¹² Melchisedec, *Cronica Romanului*, p. 96—97.

¹¹³ Bibl. Acad. R.S.R., CLVIII/178.

¹¹⁴ Hurmuzaki, *Documente*, XIX, I, p. 680, DLXXX.

¹¹⁵ Bibl. Acad. R.S.R., LXXXVII/118.

¹¹⁶ D. Z. Furnică, *Din istoria comerțului la români*, p. XXII.

¹¹⁷ Arhivele statului București, *Mitropolia Țării Românești*, XCI/32, ms. rom. 130, f. 158—159.

¹¹⁸ Arh. St. Iași, *Documente*, Pac. 408/52.

¹¹⁹ Bibl. Acad. R.S.R., CII/59.

¹²⁰ B.C.U. „M. Eminescu”, Iași, ms. VI/19, f. 184.

¹²¹ George Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București*, București, 1961, p. 543.

¹²² *Catalogul documentelor grecești*, II, p. 18, nr. 73.

¹²³ *Uricariul*, XXII, 1893, p. 162—163.

din Iași, la 1757, negustorii și locuitorii sînt obligați să plătească un bezmăn destul de mare, 30 de lei pentru zalhana și ceva mai puțin pentru magazii ¹²⁴.

Alți negustori ducîndu-și marfa prin celelalte tirguri și orașe ale Moldovei se stabileau aici, deschizîndu-și prăvălii. Dintre aceștia putem cita pe Ursul, „jidov gălățean“, stabilit, în august 1771, la Roman ¹²⁵, Ioniță Gălățeanu, vînzător al unei case din Botoșani, în octombrie 1790 ¹²⁶ și pe Constantin Gălățeanu, care, în martie 1794. își deschidea dugheană în Panciu ¹²⁷.

Nu ar fi exclus ca Ivan Gălățan din Negrilești și Ilie Gălățan din Căliman-Vrancea, amintiți în catagrafia din 1774 ¹²⁸, ca și Dumitru Gălățan și Vasile Gălățan, întîlniți într-un document din septembrie 1796, să fi ajuns prin părțile Putnei tot cu treburi negustorești ¹²⁹. Tot din Galați trebuie să fi fost și Lupul Gălățan, vornic în Vităneștii de Jos, ținutul Putnei, la 20 martie 1785 ¹³⁰.

Aprovizionarea Galaților cu marfă se făcea cu ajutorul „chirigiilor“, în marea lor majoritate țărani clăcași. Unii chirigii se specializează în transportul unui anumit fel de marfă, cum sînt acei chirigii, „mergînd la Galați să încarce pește“ însemnați în condica lui Constantin Mavrocordat ¹³¹. Lipsa unor mijloace permanente de transport și intensificarea schimburilor economice, în ultimile decenii ale secolului al XVIII-lea, au determinat organizarea unui serviciu permanent de transporturi, harabagialicul, care oferea negustorilor mult mai multe garanții de siguranță ¹³². Transporturile se făceau cu care mocănești, trase de patru boi, și de care cu doi boi și uneori cu căruțe. Informațiile referitoare la plata chirii sînt diferite și uneori contradictorii. Charles de Peyssonel notează că pentru mărfurile transportate pe distanța Iași — Galați se plătea cam cinci piaștri ¹³³. Chiria pentru transportul griului pe distanța Neamț—Galați era, în 1764, de 1,30 lei pentru chilă sau de 60 bani pentru o mierță ¹³⁴. Într-un raport din 25 iunie 1792 se precizează că un chintal de postav silezian adus de la Camenița la Iași costa trei

¹²⁴ *Ibidem*, I, 1852, p. 84

¹²⁵ Bibl. Acad. R.S.R., LXV/191.

¹²⁶ Arh. Stat. Iași, *Documente*, Pac. 402/146.

¹²⁷ Ad. Căpățînă, *Istoricul orașului Panciu și a schiturilor Brazi și Sf. Ioan*, București, 1941, p. 45.

¹²⁸ I. Ionașcu, *Evoluția populației din Vrancea între anii 1774—1829 după date statistice inedite*, în *Revista arhivelor*, VIII, 1965, 2, p. 108, 119, 122. Studiul a fost republicat în *Din istoria statisticii românești*, 1969, p. 413—434.

¹²⁹ Aurel V. Sava, *Documente putnene*, I, 1929, p. 131; Ion Diaconu, *Ținutul Vrancei, Etnografie-folclor, dialectologie*, București, 1930, p. XLIX.

¹³⁰ Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea, II, p. 531.

¹³¹ Const. C. Giurescu, *Istoria pescuitului*, p. 239.

¹³² L. Boicu, *Mijloacele, viteza și prețul de cost al transporturilor în Moldova la începutul secolului al XIX-lea*, în *Studii și cercetări științifice, Istorie*, XIV, 1963, 2, p. 251.

¹³³ Ch. de Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*, II, p. 203.

¹³⁴ Bibl. Acad. R.S.R., CMXIX/5, f. 49.

plăstiri, iar de aici la Galați numai un piastru și jumătate¹³⁵. În iunie 1796, transportul mărfurilor de la Galați la Brașov se plătea cu trei lei suta de ocă¹³⁶. Pentru distanța Iași—Galați chiria carelor era, în 1798, după informațiile lui Parrant, 50—70 parale¹³⁷.

Menzilul de la Galați era, se pare, destul de bine organizat. În anii 1763—1764 avea 80 de cai, din care 60 fuseseră cumpărați în acești ani, și 12 surugii plătiți cu câte un leu pe lună¹³⁸. Drumurile, mai ales primăvara și toamna, erau destul de impracticabile și din această cauză transporturile pînă la Galați durau, uneori, prea mult timp. Căpitanul Lauterer relatează că transportul zaharelelor pînă la Galați, cu care cu patru boi, dura două săptămîni¹³⁹. Într-un izvod de „cheltuiala noastră mergînd în Galați”, din septembrie 1766, se amintește că de la Dorohoi la Galați s-a făcut, cu căruța cu cai, o săptămîină de zile¹⁴⁰.

Diferitele aspecte ale economiei orașului Galați, amintite mai sus, dovedesc că importanța orașului crește, în mod deosebit, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Evoluția sa este destul de rapidă și portul, destinat, la început, aprovizionării Constantinopolului, ajunge să capete, lesne, un rentune european. Întreaga viață comercială a orașului este influențată de intensul export și import, care se dezvoltă aici, mai ales după apariția agențiilor consulare. Acestui fapt i se datorește creșterea numărului negustorilor și meșteșugarilor, dar și abundența produselor, care uimește pe toți călătorii străini.

Cea mai mare parte a negoțului desfășurat la Galați este legat de port, în jurul căruia sint ridicate mai toate prăvăliile orașului. De aceea Galații au rămas, pînă la vremea domniei lui Mihail Sturdza, un oraș inghesuit, aplecat asupra Dunării.

QUELQUES INFORMATIONS SUR L'ÉCONOMIE DE LA VILLE DE GALATI DANS LA SECONDE MOITIÉ DU XVIII-ÈME SIÈCLE

Résumé

La seconde moitié du XVIII-ème siècle a une importance toute patriculière pour le développement économique de la ville de Galați, le seul port de la Moldavie. La liberté de navigation sur le Danube et sur la Mer Noire, obtenue par la Russie et l'Autriche à la suite des traités de paix de Passarowitz et de Kuciuk Kainargi, contribuent au développement du port et du commerce. L'existence même du monopole turc contribue à entretenir une intense activité commerciale à l'encontre de celle des autres villes de Moldavie, bien inférieure durant cette période.

¹³⁵ N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, II, București, 1896, p. 353; L. Boicu, *Mifloacele, viteza și prețul de cost al transporturilor în Moldova*, p. 255, nr. 1.

¹³⁶ Arh. St. Brașov, *Acte judecătorești*, 241/1796.

¹³⁷ Hurmuzaki, *Documente, Suplement*, I, vol. II, p. 185, CCLXIII.

¹³⁸ Gh. Ghibănescu, *Sămile visteriei Moldovei*, p. 52—53.

¹³⁹ N. Docan, *Explorațiuni austriece pe Dunăre*, p. 104.

¹⁴⁰ Bibl. Acad. R.S.R., CCLX/31.

La plupart des voyageurs qui passent par Galați sont impressionnés tant par l'abondance des produits et des marchandises que par la modicité des prix. Les consuls étrangers manifestent le même intérêt pour Galați et transmettent des informations concernant l'importance du port et la variété du commerce que l'on y fait dans de bonnes conditions.

Le marché de Galați offrait de grandes quantités de poisson mais aussi des céréales, du miel, du beurre, du bétail, des cuirs et peaux, des fruits, du bois scié, du vin etc.

À ces richesses naturelles s'ajoutaient les diverses marchandises artisanales de la ville ou des environs ainsi que les produits des rares manufactures qui s'y trouvaient. Le nombre des artisans est assez grand. Les documents parlent de tanneurs, de fourreurs, de charpentiers de marine, de menuisiers, de préparation de la viande salée créées par quelques négociants de Galați et par Gaudin, le consul de France à București. Aux chantiers navals, qui existaient déjà depuis le siècle précédent, on construisait toute sorte de navires.

Le marché de Galați était tous près du port et il y avait toute sorte de dépôts et de boutiques construits sur des terrains appartenant aux négociants ou sur des terrains loués.

À part les marchandises arrivées de toutes les contrées de la Moldavie, on vendait à Galați beaucoup de produits de Brașov, des vêtements, des tapis, des passements, des coffres etc. On offrait en retour du poisson, des olives, des figues, des graines de lin etc. Les „épices“, importées de Turquie ou d'autres marchés de la Péninsule Balcanique, étaient vendues à des prix assez bas. Pour l'achat des marchandises on utilisait surtout la monnaie turque ou autrichienne, ce qui déterminait le développement du métier de changeur.

Une partie de marchandises de la ville aboutissent à une bonne situation matérielle. À part des commerçants locaux, on y rencontre aussi des marchands de Iassy et quelques autres venus de l'autre côté du Danube, de Șistov. Il y avait aussi des marchands de Galați qui vendaient leurs marchandises dans d'autres villes ou bourgs.

L'économie de la ville est influencée par l'intense export-import qui prend un grand essor, surtout après la création, à Galați, des agences consulaires. Le port de Galați commence à avoir une importance internationale qui s'affirmera davantage au siècle suivant.